

Крохмаль Ірина Миколаївна

старший викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

м. Старобільськ, Луганська область, Україна

**СИСТЕМНИЙ МОНІТОРИНГ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ-
ДОКУМЕНТОЗНАВЦЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Актуальність дослідження полягає в тому, що системний моніторинг процесу формування професійної готовності майбутнього фахівця-документознавця є дуже важливим та необхідним процесом у сучасній вищій школі.

Метою дослідження є аналіз поняття „моніторинг” та з’ясування його ролі та значення в професійній підготовці майбутнього фахівця інформаційно-документознавчої сфери.

У національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки визначено основні напрями, пріоритети, завдання та механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову й соціальну політику; вона є основою для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування, структури та змісту системи освіти. Її розроблення зумовлене необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості й конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що постають перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, її інтеграцію в європейський і світовий освітній простір.

Стратегічними напрямами розвитку освіти визначено такі: розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі та забезпечення національного моніторингу системи освіти.

Нині особливої уваги потребує розвиток системи моніторингу та оцінювання якості результатів реформування всіх підсистем та напрямів освіти.

Реалізація моніторингу результативності діяльності у ЗВО можлива за умови наявності розробленої методології моніторингу та оцінювання якості освіти, запровадження автоматизованої інформаційної системи моніторингу для забезпечення:

- ефективності діяльності навчальних закладів;
- удосконалення змісту й технологій навчання;
- науково-методичного контролю за якістю підготовки студентів;
- організації розроблення та експертизи контрольованого інструментарію;
- підвищення кваліфікації педагогічних та управлінських кадрів [3].

Застосування моніторингу в різних сферах діяльності аналізується в роботах Є. Антосенкова, А. Ахмадєєва, А. Бичкова, І. Вавілова, І. Галяминої, С. Горбаткова, Л. Грибанової, В. Гудкової, М. Гузаїрова, Т. Козлової, В. Левашова, Н. Морозової, Г. Савельєвої.

Методологічні й теоретичні проблеми моніторингу розглядаються в працях І. Бєстужєва-Лади, І. Герасимова, Т. Заславської, Ю. Левади, О. Майорова, А. Савельєва, Н. Селєзньової, Л. Сємушиної, Є. Хрикова, Р. Шишова. Моніторинг усе ширше використовується в освітніх системах. У теорії й практиці освіти існують різні підходи до моніторингу. Одні вчені й практики (П. Анісімов, В. Зуєв, О. Майоров, Л. Шибаєва) розглядають моніторинг як засіб удосконалення системи інформаційного забезпечення управління освітою, інші (А. Галаган, В. Качерманьян, А. Савельєв, Л. Сємушина) – підвищення ефективності стратегічного планування розвитку середньої та вищої професійної освіти. [1].

Власне поняття „моніторинг” становить інтерес з точки зору його теоретичного аналізу, оскільки не має остаточного тлумачення, тому що вивчається і використовується в різних сферах науково-практичної діяльності. Складність формулювання визначення означеного поняття пов’язана також з

його належністю як до сфери науки, так і до сфери практики. Моніторинг можна визначити як „постійне спостереження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або вихідним пропозиціям – спостереження, оцінка й прогноз стану навколишнього середовища у зв’язку з діяльністю людини”. Отже, моніторинг становить собою достатньо складне й неоднозначне явище. Він застосовується у різних сферах і з різноманітними цілями, але при цьому має загальні характеристики, властивості, риси, хоч існує і розвивається досить ізольовано в межах тієї чи іншої науки або галузі управління [1].

У процесі створення системи моніторингу результативності навчального процесу у ЗВО необхідно враховувати, що його оцінювання, по-перше, не зводиться тільки до тестування знань студентів (хоча це й залишається одним з показників якості освіти); по друге, воно має здійснюватися комплексно, з урахуванням усіх аспектів навчально-виховного процесу.

Лише дотримуючись цих положень, можна гарантувати отримання об’єктивних даних про стан навчального процесу та забезпечити його результативність на основі поетапного відстеження та поточного регулювання.

Об’єктами моніторингу результативності навчального процесу у вищій школі є умови, процес і результат. Умовами освітнього процесу є такі: наявність якісних стандартів підготовки фахівців; матеріально-технічне та науково-методичне забезпечення навчального процесу, його організація; забезпечення науково-педагогічними кадрами, робота з ними; соціальний захист, адаптація, збереження та зміцнення здоров’я учасників навчального процесу.

Результат навчального процесу складають такі показники: якість підготовки випускників та їх конкурентоздатність на ринку праці; рівень професійної та соціальної адаптації випускників; рівень професійної діяльності науково-педагогічних працівників; результати акредитації спеціальності; рівень задоволення освітніх і професійних потреб учасників навчального процесу [3].

Необхідно зазначити, що моніторинг, який використовується в освіті, має кілька видів: педагогічний, освітній, професіографічний. О. Касьянова визначає

педагогічний моніторинг як супровідний контроль і поточне коригування взаємодії педагога й студента в організації й здійсненні навчально-виховного процесу.

Питання систематичного контролю якості засвоєння навчального предмета є одним із основних в управлінні за ходом цього процесу. Без спеціального відстеження цього процесу за єдиною методикою важко уявити коректність дій викладача. Прийняття державних стандартів і нових програм зобов'язує викладачів використовувати такі єдині форми контролю навчального процесу, які б максимально відображали єдиний стан справ, а його результати були б порівняними. Завдяки цьому можна вчасно й коректно вносити необхідні зміни в діяльність як викладачів, так і студентів. Педагогічний моніторинг також може бути засобом одержання цілісного уявлення про особистість викладача, зокрема про його професійні якості.

Моніторинг реалізується за допомогою комплексу методів і чітко розроблених процедур. На відміну від контролю, який щороку спрямований на нові об'єкти, моніторинг спрямований на ті самі об'єкти й періодично повторюється.

О. Майоров запропонував одне з найбільш загальних визначень освітнього моніторингу: „Моніторинг в освіті – це система збору, опрацювання, зберігання й поширення інформації про освітню систему або окремі її елементи, яка орієнтована на інформаційне забезпечення управління, дозволяє робити висновки про стан об'єкта в будь-який момент часу й дає прогноз його розвитку” [4].

Є. Хриков визначає моніторинг як систему заходів щодо збору й аналізу інформації з метою вивчення й оцінки якості професійної підготовки й ухвалення рішень про розвиток навчально-виховного процесу на основі аналізу виявлених типових особливостей і тенденцій [6]. Моніторинг є складовою управління якістю освіти. Управління якістю освіти – це система певних організаційних процедур, яка забезпечує якість усіх головних складових освітнього процесу – його цілей, змісту освіти, діяльності викладачів,

діяльності студентів, матеріальної бази, організації освітнього процесу, оцінки якості освіти. Учений зауважує, що моніторинг забезпечує опосередкований та безпосередній вплив на якість освіти. Опосередкований пов'язаний з тим, що моніторинг забезпечує керування інформацією, необхідною для ухвалення рішень, а безпосередній вплив здійснюють уже ці рішення. Безпосередній вплив забезпечують самі моніторингові процедури. Якщо безпосередньо проводиться оцінювання студентами організації навчального процесу, діяльності викладачів, то сам факт здійснення моніторингових процедур забезпечує управлінський вплив. Викладачі починають корегувати свою діяльність відповідно до критеріїв, за якими вони оцінюються [6].

Професіографічний моніторинг – процес безперервного науково обґрунтованого, діагностико-прогностичного, планового спостереження за станом і розвитком педагогічного процесу підготовки фахівця з метою найбільш оптимального вибору освітніх завдань, а також засобів і методів їх розв'язання [5].

Сфера його застосування – професійні навчальні заклади. Професіографічний моніторинг покликаний усунути професійну некомпетентність педагогічних кадрів вищих навчальних закладів у питаннях діагностики, прогнозування й аналізу педагогічного процесу становлення фахівців не тільки на початковій і кінцевій стадії, але й у проміжній фазі розвитку досліджуваного явища, його коректування в необхідному руслі.

Об'єктом професіографічного моніторингу є процес професійної підготовки фахівця у ЗВО. Професіографічний моніторинг дозволяє визначити стан навчально-виховного процесу на кожному етапі, наскільки раціонально використані педагогічні засоби, якою мірою вони відповідають заданим цілям, наскільки ефективні реалізовані педагогічні технології [2].

Таким чином, щоб досягти якісно високих результатів під час професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційно-документознавчої сфери у сучасній вищій школі необхідно постійно контролювати навчальний процес. Важливим є те, що саме моніторинг є цілісним інструментом, за допомогою

якого збирається, зберігається, опрацьовується та поширюється інформація про діяльність педагогічної системи, визначається її стан.

Список літератури:

1. Анненкова І. П. Моніторинг якості освіти у ВНЗ: кваліметричний підхід / І. П. Анненкова // Витоки педагогічної майстерності. Серія : педагогічні науки. – 2012. – Вип. 10. – С. 9 – 15.

2. Анненкова І. П. Моніторинг якості освіти в умовах кредитно-модульної ситеси організації навчального процесу : навч. посібник / І. П. Анненкова, Є. Л. Стрельцов, М. В. Ткаченко ; відп. ред. проф., заслужен. діяч науки і техн. України Є. Л. Стрельцов. – Одеса : Одеський нац. ун-т, 2011. – 182 с.

3. Коробович Л. П. Експериментальна перевірка програми маркетингових досліджень ринку освітніх послуг в системі педагогічного менеджменту ВНЗ недержавної форми власності / Людмила Петрівна Коробович // Вища освіта України, тематичний випуск : Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. Теоретичний та науково-методичний часопис, м. Рівне. – № 3 (38). – 2012. – С. 216 – 221.

4. Майоров А. Н. Мониторинг в образовании / А. Н. Майоров. – М. : Интеллект-Центр, 2005. – 424 с.

5. Силина С. Н. Профессиографический мониторинг в педагогических вузах / С. Н. Силина // Педагогика. – 2001. – №7. – С.47 – 53.

6. Хриков Є. М. Теоретико-методологічні засади моніторингу професійної підготовки / Є. М. Хриков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profosvita.org.ua/ru/career/articles/2.html>.